

Izhaja razen nedelj in praznikov vsak dan ob 10. uri dopoldne.

Credništvo je v Ljubljani, Francišanska ulica št. 6/L, Učiteljska tiskarna.

Dopise frankirati in podpisati, sicer se ne priobčijo. Rokopisi se ne vračajo.

Oglaš: Prostor 1x55 mm po K 2. Uradni razglaš, poslano ter notiče isti prostor K 3. Pri večjem naročilu popust.

NAPREJ

Glasilo jugoslov. socijalno-demokratske stranke.

Telefonska št. 312.

Naročnina: Po pošti ali z dostavljanjem na dom za celo leto K 336, za pol leta K 168, za četrt leta K 84, za mesec K 28. Za inozemstvo mesečno K 45, letno K 540.

Reklamacije za list so poštne proste.

Upravišstvo je v Ljubljani, Francišanska ulica 6/L, Učiteljska tiskarna.

Trgovinska svoboda in svetovna vojna.

Fichte, ena največjih glav, kar jih nemški narod premore, je bil takorekoč oče nemškega socializma, ali socialist v dandanašnjem pomenu ni bil. Tem bolj bo morda zanimalo, kako si je ta mož uredil trgovino v državi zamislil. — Trgovina, pravi Fichte, je bistvena točka notranje državine ureditve, je poleg ureditve državnih mej najvažnejša državna zadeva, ki zahteva najvestnejšega preudarka. Po temeljitem takem preudarku Fichte zahteva, da naj je trgovca nekakoj javni funkcionar, ki daje državi natančen račun za vso trgovino, ki jo znotraj v državi odpravlja. Znotraj trgovina tedaj po Fichteju ne sme biti prosta, se manj pa sme po Fichteju prosta biti zvanjska trgovina: zvanjsko trgovino sicer odpravljajo trgovci, ali je ne odpravljajo na svoje ime, ampak za državo — tedaj se večje nasprotje trgovinske svobode.

Zoper absolutno prostost trgovine je bilo tedaj pred 100 in več leti prepričanje našega duševnika, ali ne mislimo, da je bilo to morda zato, ker takrat ni bilo še zadosti svobodnega duha v svetu: Fichte je živel dolgo, dolgo po dobi merkantilizma, v času, ko se je zlasti v Nemčiji — prišel največji svobodni pokret duhov — za časa Napoleona, ko se je bil svet duha angleške in francoske revolucije že navzel. In da je bil Fichte za gospodarsko svobodo zamisel predelal vse odličnejše spise dotedanje nar. gospodarske liberalne in socialistične literature, angleške in francoske, to je itak razumevno. Možno je sicer prav dobro vedel, da njegovega predloga ne bo hoteli sprejeti prav nobena država, vedel je pa tudi, da to ne spriča kakega liberalizma, temveč zato, ker nobena država sama ne bo rada dala iz rok velikanskih dohodkov, ki jih imajo države od zvanjske trgovine. Fichte je na vsa usta povedal, da se njegova misel ne bo izvedla, ali izvedla da se ne bo — ne spriča neizvedljivosti, ampak zato, ker se izvesti ne bo hotela, čeprav nobena njegova duševnega dela ni tako do konca premislil kot tega.

Zakaj navajam nemškega misleca ravno tukaj, kjer bi človek mislil, da so viri angleških in francoskih skušenj veliko bogatejši? Ne glede na to, da je bilo objektivno razmišljanje o teh stvarih takrat lažje v Nemčiji, kakor v zapadnih državah, ki so bile že sredi liberalno-trgovinskega svetovnega vrveža — navajam Nemca spričo zadnje svetovne vojne. Zakaj v svetovni zgodovini je malo primerov, da bi se bila obveljavila nad kakim narodom dalekovidnost velikega moža tako točno, kot se je obveljavila v le tem primeru nad Nemčijo. Lahko se reče, da ko bi Nemci teh Fichtejevih misli ne bili vseli 100 let prespali, bi bili dandanes v svetu drug faktor kot so zdaj, ko so žrtve tiste zvanjsko-trgovinske pohlepnosti posameznikov, ki jo je Fichte pred 3 generacijami imenoval narodni in — mednarodni strup! — Kajpada je pripomoglo še drugo dejstvo, da se je moč globoko premisljene resnice modrijanove trditve o škodljivosti svobodne zvanjske trgovine pokazala v tem drastičnejši luči, kakoj ne samo da so Nemci zadnjih 60 ali 70 let zvanjsko trgovino forsirali in da je to forsiranje država sama v najizdatnejši meri podpirala, ampak Nemčija je to oboje izrabila v aktiven nastop zoper angleško trgovinsko premoč! V tej točki (angleška premoč) treba seve korekturati i trditvam Fichteja samega, zakaj zemlje-politiško razmišljanje — ki pa seve za dobo Fichteja še ni moglo priti do veljave — pokaže, da so neki narodi, ki oprav-

ljajo svetovno trgovino takorekoč ex officio, ker jim to nalogo poverja poverja njih svetovno-oceanski položaj! Takega svetovnega položaja (katerega predprave bo, kakor vse kaže, baš sedanja Washingtonska konferenca kodifikovala) — je pa poleg neklih drugih držav baš — Anglija. In tako se je Nemčija pregrešila s svojim zvanjsko-trgovinskim postopanjem hkrati zoper 2 postulata resnice: zoper en pravec, ki ga je stipuliral Fichte, in zoper drugi pravec, ki je — izhajajoč iz zemlje-politiških načel, učinek onega prvega še stopnjeval. V krumljanju teh 2 prestopkov šele je dobila nemška force tisti višek prenapetosti, ki je povzročil, da je struna počila: V kompleksu ostalih vzrokov sekundarne veste je forsiranje trgovinske svobode v zvanjski trgovini poglaviti vzrok svetovne vojne, in brez vsega najmanjšega dvoma katastrofa Nemčije ni slučaj, ampak tip tragične zmote v pojmovanju zadnjega pravega pomena trgovine, ki ni in ne more biti v okoristitvi države nad državo, ali naroda nad narodom, tem manj ne sameznika nad posameznikom. Trgovina je vršitev svetovno-gospodarske oziroma narodno — gospodarske naloge posredovanja prometa od producenta do konsumenta! In nikakega dvoma ni, da bi bila tudi kako drugo kontinentalno državo, recimo Francijo, ako bi se bila trgovinskega zaslužka enako polakomnila ter Angliji in Ameriki enako po robu postavila — zadela ne mnogo drugača usoda, kot je Nemčija. — Teorija o škodljivosti proste zvanjske trgovine je doživela sijajno svetovno-politiško aprobacijo — in to je prvi vzrok, da smo Fichteja navedli.

Ne manj sijajno pa — in to je drugi vzrok, da tukaj omenjamo Fichtejeve argumentacije — je zmagala ob svetovni vojni trditev o škodljivosti absolutne svobode znotraj trgovine. Vprašam: Ali je kdo med nami, ki bi po svetovni vojni bil prepričan, da so omejitve popolne trgovske prostosti ter organizacija in regulacija trgovine znotraj države — nepotrebne reči? Mislim, da ga ni! Podivjanje proste trgovine v divje skupovanje in skopuštvu, v navijanje cen in oderuštvu, tako po remeduri vpijejo še zdaj, da se je temu vplivu morala odzvati državna politika vsake države, bodisi velike, bodisi majhne. Da so se tej dolžnosti odzvale do malega že skoraj vse države, čeprav ta manj, ona več, že to je časten dokaz za resnico, da je trgovinska svoboda nož, brušen na dve strani, ki ga država sme posameznemu individui pustiti v rokah le ob pogojih posebne vrste. Da pa je bila svobodno trgovino ukinita celo Anglija, — ki je po svojem svetovnem položaju dežela za svobodno trgovino takorekoč ustvarjena — to dejstvo je najsijajnejši dokaz pogrešenosti individualistične liberalne doktrine o edini zveličavnosti trgovinske svobode: Tudi Anglija je morala poseči po remeduri škod, ki jo je napravila svobodna trgovina!

In sedaj morala: Ali se bomo teh dolžnosti mogli obraniti v Jugoslaviji? Mislim da ne. Odzvati se k remeduram, je prav posebna dolžnost držav, ki so »in statu nascendi«, zakaj če je le pri kom, je pri teh državah dolžnost, zreti v bodočnost in pa gledati, da se bo zidalo brez ponrejšnjega nepotrebnega podiranja, ker graditi znova je lahko, podirati in na podrtjem graditi težka stvar. Gradnja Jugoslaviji tu ne more biti pretežka, saj je »in statu nascendi« še nje veletrgovina sama. —

Železniška zveza Slovenije s Kvarnerom in Dalmacijo.

Vselej, kadar se je imela graditi nova železnica, se je bil boj med ljudmi, ki so zastopali ljudske interese in pa onimi, ki so imeli glavno besedo. Zadnji so bili ljudje, ki so imeli nekaj pod palcem in, ki so iz sebičnih interesov zagovarjali, kje in kod se naj gradi nova železnica. V rajni Avstriji so vedno zadnji zmagali! Tako je bilo pri gorenjski železnici, ki se je gradila ob savski strugi, namesto da bi tekla nad Kranjem med lepimi gorenjskimi vasi, kakor teče od Radovljice dalje. Zgradila bi se bila železnica z veliko manjšimi stroški in bi tudi vzdrževanje proge veliko manj stalo.

Ne, to se ni storilo, temveč morala je proti Kranju pasti do savske struge zgolj radi tega, ker je en sam človek hotel, da vozi železnica mimo njegove hiše. Ta je zmagal, ker je bil na Dunajskem dvoru v milosti.

Takih in enakih pripovedk, bi lahko navedli skoraj pri vseh železnicah, ki jih je Avstrija gradila. Tudi je na državne stroške gradila železnice za madžarske grofe in poljske žlahtiče, da so na cen način eksploatirali svoje gozdove.

Gospodje milijonarji in v Jugoslaviji ostali grofje, hočejo nas tudi v Jugoslaviji na enak način izvežbati. Prosep države, koristi državljanov, interesi širših plasti ter ljudstva, to jim je deveta briga.

Ker je padla Wilsonova obmejna črta v vodo in ker smo s tem izgubili dostop do Kvarnera preko St. Petra in Reke, je tedaj nastala potreba nove železnice, ki naj spaja Slovenijo s Kvarnerjem, t. j. tvori zvezo z morjem, ne da bi na suhem bilo treba državno mejo prekoračiti.

Imamo tri projekte, oziroma samo dva, ker prvi projekt odpade, vsled rapalske pogodbe, kakor to izjavlja sam g. ing. R. Kavčič. Ostane samo dva projekta in to sta:

Drugi projekt je gg. ing. Klodič in Al. Hrovata, ki ga zastopa Odber za zvezo dolenjskih železnic iz Kočevja in Črnomlja preko Severina na Kulpi, ki je veliko bolj ugoden ter bi bil tudi širšim plastem ljudstva v korist!

Valutno vprašanje.

Kolikor poznam sodr. Zv. Bernota, vem, da ne bo odgovoril na budalosti, ki jih je objavil zadnji »Slovenec«. Pijanica se ogni s senenim vozom, pijanca, pa tudi še koga drugega. Tudi jaz ne bom odgovoril njemu, temveč podam v premišljevanje razsodnim čitateljem to-le:

Kdor je čital članke »Kako iz blata«, mora videti v njih, če ni ravno čisto ubog na duhu (ali pa hudoben?) resno, globoko zamišljeno delo, kako odvrti pogin, ki nam vsem vedno bolj in bolj grozi.

Žitna valuta ni sicer čisto nova ideja. Narodni gospodarji svetovnega slovesa so se že prepirali o njej, a to je bilo takrat, ko so imeli drugo — namreč zlato. Danes nimamo ne zlata, ne srebrne, mogoče je papirnata, saj se kmalu ne bo izplačalo več šteti denar, ampak ga bomo kar telitali (vagon denarja za vagon blaga smo tudi že čuli od nekod). Valuto pa le imamo, jaz bi ji dal ime valuta izmoggavanja. Kdor me hoče razumeti in kdor je tiste članke čital, me bo razumel.

In v času, ko ni nobene prave valute, v času, ko sploh ne eksistira več tiste toliko hvaljene prednosti zlate valute, ko čutimo vsi, kako nam ta valuta izmoggavanja zapira vedno bolj sapo, ko vsakdo

Tretji projekt je oni g. ing. Fr. Musila, ali bolje rečeno gg. grofa Auersperga in milijonarja Kajfeža, ki sta naročila nemškemu ing. g. dr. Musilu, da napravi tak projekt, da bo železnica tekla po njihovih gozdovih, da prideta na ta način ceneje do eksploatacije svojih gozdov, vse drugo seveda tem dvema gospodom ni nič mar. O. Kajfež ima dobre šance v Belgradu; podpira ga baje tudi nam znani g. Jelič in seveda tudi naša slovenska demokratska porodica. Umevno nam le eno ni, in sicer to, da g. Dragotin Hribar stoji na Kajfeževi in grof Auerspergov strani, dasi bi industrijska zveza morala imeti v prvi vrsti splošne koristi cele Slovenije in njene industrije, pred očmi, ne pa le dve osebi.

Glavno je, kar prilaja v poštev za industrijo, da je promet kolikor mogoče cen! Po projektu g. Musila se pa to ne doseže, ker po tem projektu bi imeli strmejšo progo; ta bi imela uspona 25‰. Za tako velik uspon je treba več strojnega osobja in več strojev, in vožnja je tudi bolj počasna, zato znatno višje tarifarje, t. j. dražja. Porabi se pa po takih progah več kot še enkrat toliko premoga.

Klodič-Hrvatov projekt ima največji uspon 15‰, ta projekt gre po obljubljenih krajih, ki štejejo do 30.000 prebivalcev, medtem ko jih šteje ob Musilovi samo 15.000, tedaj polovico manj.

Krajevni interesi Poljanske doline, Koprivnika, Starega trga in Severina so upoštevanje vredni. Kraji okrog Starega trga imajo velika prirodna bogastva, gozdove, železno rudo, večjo vodno silo Kulpe; vse to govori v splošno korist razvoja industrije, ki jo moramo povzdigniti, če hočemo živeti.

Naše poslance opozarjamo, da preštudirajo oba načrta, pa bodo gotovo prišli do prepričanja, da odgovarja projekt Klodič-Hrvatov splošnim interesom, dočim Musilov samo dvema kapitalistoma.

Na enak način se je v Srbiji za g. Pašičev rudnik zgradila železnica Knažavac—Niš 66 km. dolga s 35 predori in 14 mostovi. Železnice in ceste naj se grade vendar v splošni interes!

Grenlender.

Politične vesti.

+ Ljudsko glasovanje v Šopronu so odgodili na poznejši termin, ker je za to prosila avstrijska vlada.

+ Koliko je komunistov. Organ tretje internacionale »Pravda« piše, da je pripadalo na vsem svetu 51 strank z 2.800.000 članov tej internacionali. Največ komunistov je v Rusiji (550.000), potem na Nemškem in Češkoslovaškem (360.000), na Francoskem 120.000, Norveškem 97.000, v Italiji 70.000. Internacionalna komunistična omladina šteje 800.000 članov, po vsem svetu pa izdajajo komunisti 351 listov.

+ Konferenca nasledstvenih držav bivše podavavske monarhije se sestane v Rimu sredi januarja.

Dnevne vesti.

Popisne pole za hiše in stanovanja se bodo pričele raznašati sele v petek jutraj. To se naznanja vsled tega, ker hodijo nekateri že sedaj na magistrat po popisne pole vkljub temu, da je bilo v listih objavljeno, naj pridejo hišni gospodarji po pole, če bi jih do 20. decembra ne bi dobili dostavljene na dom.

Boj proti mesarjem. Klub občinskih svetovalec JSDS je zahteval, da skliče župan nujno izredno sejo obč. sveta, ki naj sklepa, kako preprečiti in izaloviti mesarski bojkot. Občinski svet bo storil hvalne-vredne sklepe; sklepi pa bodo ubili bojkot le: če bodo sklep izvajali pošten ljudje. Prišlo bo na tehtnico ne svinjsko meso, ampak poštenje, kajti akcija proti mesarjem bo ostala toliko časa brez uspeha, dokler magistrat ne bo mogel računati na absolutno poštenje sodelujočih. Živino bo moral kupovati magistrat. Mlada je še zgodba in vsem v spominu, da je odedel pri nakupovanju najbolj suhih krav za aprovizacijo nakupovalec sam, dočim je aprovizioniranje vzel vrag. Pri nadrobni prodaji je prilika sicer manjša, z manjšim dohodkom zvezana, pa vendar tudi za bilanco aprovizacije tako tehtna, da vrže brez vsega kazalec precej pod ničlo. Tukaj si magistrat ne bo belil glave, kje dobiti denar, kje dobiti kritje. Beliti si bo moral glavo, razmišljati bo moral, komu bi to akcijo zaupal. Delavske organizacije bodo to akcijo podpirale.

Stanovanjska beda. Kranjska hranilnica je prodala svojo hišo (Virantovo) na Sv. Jakoba trgu v Ljubljani poštni upravi. Cela vrsta rodbin in obrtnikov je moralo iz hiše. Poštna uprava je nekaj storila, a za dve stranki ni mogla preskrbeti stanovanj. Ena stranka je celo v službi Kranjske hranilnice in dasi ima hranilnica sama prostore, je vendar dopustila, da je prišlo do deložiranja, ne da bi kaj ukrenila. Kranjska hranilnica je dolžna v zmislu stanovanjske naredbe preskrbeti za svoje uslužbence stanovanja, zlasti, ker se za take stranke z ozirom na določbe naredbe neče brigati stanovanjski urad. Mi smatramo, da je tako postopanje, če hranilnica ni storila svoje dolžnosti, malomarnost. Zavod je bogat, torej ga veče prvič dolžnost, drugič pa tudi humanost, da ne pusti svojih uslužbencev metati z otroki vred na cesto. V takih slučajih bi se lahko tudi oddelek za socialno skrb nekoliko zainteresiral za stvar in — diktiral, ker ima pravico.

Radi oddaje voženj za mestno linarno Ljubljano v času od 1. januarja 1922 do 31. decembra 1922 vršila se bo dne 16. decembra 1921 ob 10. uri dopoldne v pisarni ravnateljstva mestne linarne na Resljevi cesti javna pismena ponudbena razprava. Kelkovane in z vadjem 1000 Din. opremljene ponudbe, v katerih je navesti za ime-

Tobačnemu delavstvu.

Napovedani shod tobačnega delavstva se v sredo 14. t. m. ne bo vršil. Shod bo sklican kasneje, sporazumno s koalicijskim odborom.

